

det Allerhøjestigste, at dette skulde indskrænkes til Sognepræsten alene; det forekommer mig allerde urigtigt, at Sognepræsten skulde have et væsentlig Tilsyn og det som Sognepræst. Noget Andet vilde det være, hvis man kunde tænke sig Sognepræsten valgt af Communen til at have Tilsyn med Skolevæsenet, fordi man nemlig da vidste, at han personlig omfattede det med Nærlighed og hvad der er det Aller vigtigste, med Sagkundskab. Vi maae nemlig vel huske paa, at for Diebliffet sidder der i Landets forffjellige Embeder og navnlig i Kjøbstadskalbene, der høre til de større Embeder, en Mængde ældre Præster, der have gennemgaaet deres Skole i Cancelliets gylbne Dage; og hvorledes vare Cancelliets gylbne Dage med Hensyn til Skolen og Controlen dermed? Jeg troer, at det vil være paa rette Sted her at fremdrage et Exempel, der har havt en afgjørende Indflydelse paa min Tankegang i Retning af, at Skolevæsenet bør løsrives fra Geistlighedens Tilsyn; og jeg troer ogsaa, at det muligen kunde faae Indflydelse paa adskillige af de ærede Medlemmers Tankegang. Der er en Mand, som nyder en overordentlig stor Anseelse i flere Egne paa Grund af, at han har været den, der har indført, hvad der kaldes Folkehøjskoler i Kongeriget. Efterat først Nødding Skole var kommen tilsyn, vide vi, at i den første flæsvigste Krig maatte Skolen en kort Tid standse sin Virksomhed; siden oprettedes der imidlertid en Skole paa Thyen. Den Mand, der her var virksom og hvis Navn, — han hedder Kold — vil være bekendt for Mange her i Salen, har nylig i et Foredrag, han har holdt i en offentlig Forsamling, skildret, hvorledes han kom til at virke i Skolevæsenets Tjeneste, og virke paa den Maade og til den Betsignelse, hvormed han nu virker. Han skildrede da, hvorledes han fra den tvungne Underviisning, der dreves ved Udenadslæsning osv., kom ind paa en friere Stilling af Børnene ligeoverfor Lærerne, nemlig ved at fortælle og samtale med dem, og saaledes kom til at staae en Streg over Udenadslæsningen, hvilket han anfaae for en Hovedvending i det hele Standpunkt, som han indtog til Skolesagen, som han allerede før den Tid omfattede med Interesse og Nærlighed. Men hvad skeer?

Det hænder sig, at denne Mand's Virksomhed i en lille Familie, hvor han var Huuslærer, kommer Provsten for Dre. Næppe er dette skeet, før Provsten lader Børnene komme til den almindelige Skoleexamen og i egen høie Person examinerer dem paa kryds og tværs, og da han har befundet Alt i den skønneste Orden, siger han til Slutning til et af Børnene: „Kan Du sige mig, mit Barn, hvad staaer der i den og den Paragraph i Valles Lærebog? Da Barnet ikke kunde det, og Provsten paa Grund deraf spurgte Læreren, hvorledes han førte Underviisningen, saa gif Denne til en aaben Betsendelse og sagde, at han ikke brugte Udenadslæsning. „Ja“, sagde Provsten, „men det er galt.“ Dertil svarede Manden, at Provsten jo nu selv havde erfaret, hvor Meget der kunde udrettes ad denne Vej, at det jo havde vist sig, at han havde lært Børnene godt, og at altsaa den Methode, han brugte, var nyttig og hensigtsmæssig.“ „Men“, sagde Provsten, „Spørgsmaalet var ikke her, om den Maade var nyttig eller unyttig, men Spørgsmaalet var, om Læreren vilde undervise paa den Maade, han — Provsten — vilde have eller ikke. Dertil svarede Manden naturligtvis Nei, hans Dverbetviisning var derimod, og saa gif Sagen til Biskoppen. Her havde han nu den humane Tage Møller for sig, der krympede sig i dette Tilfælde, men som ikke bestomindre sagde, at Læreren ganske vist var et overordentligt begavet og haabe-fuldt ungt Menneffe, og at han ogsaa gjerne vilde troe, at denne kunde undervise Børnene saa godt, som det var muligt, paa den af ham brugte Maade, „men“, sagde han — og dette er et Ord, der nu maa staae alvorligt for os —: „De kan ikke blive ved at undervise paa denne Maade, thi de kunne ikke Allesammen undervise paa samme Maade.“ „Men“, sagde Læreren, „hvad kommer det mig ved, hvorledes de Andre undervise?“ „So, det skal være eens“, sagde Biskoppen. Det er netop denne Uniformitet, denne Sagt efter Gensartethed, som navnlig de ældre Præster i høi Grad hænge ved, der har staaet og den Dag idag staaer vor Almueffoleunderviisning. Man skulde ikke troe, med hvilken Iver Præsterne gaar paa Sagt efter at finde Noget, der er